

ESETTÁR*)

MAGÁNJOG.

154. Mt. 1447. §. — Csere. — Az anyagi jognak a szabálya szerint a cserébe kapott ingatlanok a cserébe adott ingatlanok sorsát követik. (K. 1931. dec. 11. — P. III. 7882/1930.)

155. Mt. 1509. és 1533. §. — Haszonbérfizetés elmulasztásából folyóan a haszonbérbeadót megillető jog. — A haszonbérbeadó felbonthatja a haszonbérleti szerződést, ha a haszonbérelő lényeges szerződésszegést követ el, — s a haszonbérleti jogviszony azonnali hatállyal való felbontására szolgál okul, — erre irányuló külön kikötés nélkül is — a haszonbér fizetésének az elmulasztása. A haszonbérbeadó részére külön kikötés nélkül is fennálló az a jog, — amely szerint a haszonbér nem fizetése miatt a haszonbérleti viszonyt nyomban megszüntetheti és a haszonbérletet a haszonbérleményből a gazdasági év végének bevárása nélkül kimozdíthatja, — minden harmadik személy, tehát a haszonbérelő hitelezői irányában is joghatályos.

K. Az A. alatti végrehajtási jegyzőkönyv tartalma szerint felperes még 1930. október 10-én, mielőtt tehát a hátralékos haszonbér megfizetése iránt a keresetet folyamatba tette volna, — a haszonbérlet ellen 16205 P. tőke és jár. erejéig biztosítási végrehajtást foganatosított, s a többi közt lefoglalta a 11. tétel sz. alatt végrehajtást szenvedőknek a haszonbérleti szerződésen alapuló haszonvételi jogát és ennek keretében a)–g) pontok alatt zár alá vétetett összesen 85 hold búzavetés, 8 hold biborherevetés és 60 hold rét várható termése, — ezekre nézve azután felszámított követelésük erejéig 1930. október 11-én I. és V. r. alperesek, — 1930. október 18-án II. r. alperes, — 1930. november 11-én III. r. alperes biztosításilag, — továbbá 1931. február 6-án II. r. alperes biztosításilag és kielégítésileg felülfoglalást vettek.

A B. alatti végrehajtási jegyzőkönyv szerint pedig felperes a jogerős bírói egységben foglalt követelése erejéig 1931. január 3-án kielégítési végrehajtást foganatosított végrehajtást szenvedők ellen, s az A. alatti jegyzőkönyvben biztosításilag lefoglalt haszonvételi jogot kielégítésileg lefoglalta, — majd folytatólag a haszonvételi jog keretében zár alá vétette 5–8. pontok alatt összesen 64 hold búzavetés várható termését, — míg ezekre a vetésekre nézve IV. r. alperes kielégítésileg 1931. január 14-én,

*) A Grill-féle Uj Döntvénytár 1932. év második felében megjelenő XXIV. kötetének előkészített anyagából, a szerkesztők (Dr. Isaák Gyula, Dr. Nizsalovszky Endre, Dr. Petrovay Zoltán és Dr. Térty Béla) hozzájárulásával.

Rövidítések: Cst. = Csödtörvény. K. T. = Kereskedelmi Törvény. Mt. = Magyarország Magánjogi Törvénykönyvének javaslata. Pp. = Polgári Perrendtartás. Tvt. = A tisztességtelen versenyről szóló törvény.

II. r. alperes pedig biztosítással és kielégítésileg 1931. február 6-án felülfoglalást vezettek.

... Mint a fejbén ... és ezt a jogot végrehajtató alpereseknek a vetések várható termésére ingóságokként foganatosított foglalási ténye sem meg nem szüntethette, sem pedig nem korlátozhatta, mert ez a foglalás a végr. törv. 213. §-a értelmében nem is az el nem árverezhető vetésekre, hanem azoknak csak a maga idején beszédhető termésére terjedt ki, amelyre vonatkozó beszédési jogtól a végrehajtást szenvedők a haszonbérleti viszonynak bírói egységgel történt megszüntetése által elestek és amely foglalási tény a haszonbérbeadó felperesnek azokhoz a vetésekhez és azok terméséhez való jogait illetően sérelmes nem lehetett.

Ezek szerint haszonbérbeadó felperes az igényelt vetéseknek és hozadékának tulajdonosává vált az által, hogy jogérvényes bírói egység a haszonbérleti viszonyt megszüntette és a haszonbérleménybe, amelynek alkotó része a vetés is, — ennek várható termése pedig a földtől még akkor elválasztva nem volt, — a végrehajtást szenvedők önkéntes átadása folytán 1931. február 16-án behelyezkedett, amivel szemben a végrehajtató: alperesek sikerrel nem hivatkozhatnak arra, hogy az ő foglalásuk a felperes birtokba helyezkedését megelőzte, mert ezek a foglalások a felperes jogával szemben csak ennek sérelme nélkül bírhattak volna joghatállyal.

Felhozott indokainál fogva helyes a fellebbezési bíróságnak az az okfejtése, hogy mivel felperesnek a haszonbérlelőkkel szemben több évre visszamenőleg, hátralékos haszonbérkövetelése valóban fennállott, felperesnek a hitelezők kijátszására irányuló rosszhiszemű szándéka még nem állapítható meg abból a tényből, hogy felperes a vetésekre foganatosított foglalások után terjesztett elő a haszonbérleti jogviszony megszüntetése iránt. keresetet és abban a perben felperes a haszonbérlelőkkel a haszonbérleti szerződés felbontása tekintetében bírói egységet kötött. Felperes rosszhiszeműsége már csak azért sem állapítható meg, mert neki haszonbér követelésére törvényes elsőbbsége volt, s különben is a haszonvétel keretében lefoglalt vetésekre nézve első foglaltató volt. (1931. dec. 4. — P. V. 4305/1931.)

156. Mt. 1550. §. — Rokon háztartásában vagy gazdaságában végzett munka ellenértéke. — Arról, aki rokonának, vagy házastársával együtt a házastársa rokonának háztartásában lakást és ellátást élvez, az ellenkezőre utaló körülmények hiányában azt kell vélelmezni, hogy a háztartás feje számára annak a háztartásában vagy gazdaságában végzett munkájáért az élvezett lakáson és ellátáson felül más ellenszolgáltatást nem igényel. (K. 1932. jan. 14. — P. II. 8416/1930.)

157. Mt. 1570. és 1575. §. — Szolgálati szerződésnek határozatlan időre meghosszabbítása; határozatlan időre meghosszabbított szerződés megszüntetése. — I. Ha az alkalmazott a szolgálati viszonyt a munkaadó tudtával a szerződésben megjelölt időn túl folytatja, a szolgálati szerződést, ha csak a munkaadó azonnal ellent nem mond, határozatlan időre meghosszabbítotttnak kell tekinteni. — II. A határozatlan időre kötött, vagy

határozatlan időre meghosszabbított szolgálati szerződést, — a törvényben, vagy szerződésben meghatározott, azonnali elbocsátásra, vagy kilépésre jogosító eseteken kívül — csak felmondással lehet megszüntetni. Ez a szabály alkalmazást nyer akkor is, ha a szolgálati viszony megszüntetése nyugdíjazással kapcsolatban történik; a nyugdíj kiszolgáltatásával tehát a munkaadó nem mentesül a felmondási időre járó és a nyugdíj mértékét meghaladó összegű illetmények fizetésének a kötelezettsége alól. (K. 1931. dec. 21. — P. II. 1030/1931.)

158. Mt. 1592. §. — Vállalkozó joga a díjra be nem fejezett munka esetében. — Ha a megrendelő a szerződéstől jogosan elállott, az anyagi jog értelmében ilyen esetben, ha a vállalkozó a vállalt munkát be nem fejezi, a teljesített munkájának csak a munkabérben jelentkező ellenértékét és pedig a teljesített munkájához mért aránylagos részét követelheti.

K. A felperes az alperestől vállalt javítási és tatarozási munkánál az állványozást két részletben eszközölte, a tatarozást szokatlanul kis munkakerővel folytatta, a munka egy részét nem a szerződésnek megfelelő, kellő gondossággal készítette; s bár 1926. augusztus 23-tól kezdve a kikötött hat hét alatt a munkát befejezhette volna, mégis 1926. október 7-éig a munkának érték szempontjából több, mint fele részét nem végezte el.

E szerint a tényállás szerint az alperes előtt nyilvánvaló lehetett, hogy a felperes a vállalt munkát a kellő időre a szerződésnek megfelelő módon nem készíti el.

Abból a tényből pedig, hogy az alperes a felperesnél a hiányokat állandóan kifogásolta, a munkát naponta sürgette és fenyegetőzött, hogy ha a munka úgy húzódik, akkor kénytelen lesz másképp eljárni, nyilvánvaló, hogy az alperes a felperes részére a munkának kellő minőségben és kellő időre előállítására, a mulasztások pótlására adott elég időt és haladékot is.

Az anyagi jognak megfelelő tehát a fellebbezési bíróságnak az a jogi döntése, hogy az alperes jogosan állott el a szerződéstől.

Az ... mint a fejen ...

A felperest illető ezt az összeget a fellebbezési bíróság az elsőbíróság ítéletéből átvett okokból és azért is helyesen határozta meg, mert S. A. tanúvallomása (16. sorsz. jkv.) és az 1930: XXXIV. t.-c. 40. §-a alapján megállapított tényállás szerint a felperes által R. M. cégnél megrendelt, rajz után készült, más épületen fel nem használható, az alperes épületén be nem vágott üvegeket az alperes a nevezett cégtől kész volt átvenni, de azokat ez a cég nem szállította.

Kikötés hiányában azonban, arra is figyelemmel, hogy a felperes követelésének összege kölcsönös elszámolástól függött, aminél fogva az alperes késedelme nem vétkes, a felperes az alperes megintése napjától nem az 1923: XXXIX. t.-c. 2. §-ának 1. bekezdésében, hanem e törvény 2. §-ának 2.-ik bekezdésében meghatározott kárcamat illeti meg.

A kárcamatnak ezt a mértékét is azonban a m. kir. Kúria az 5610/1931. M. E. számú rendelet. 5., 14. és 28. §-ában foglalt rendelkezéseknek megfelelően korlátozta, illetve mérsékelte. (1931. dec. 22. — P. II. 7976/1909.)

159. Mt. 1602. §. — Alkuszdíj. — Az alkuszdíj, vagyis az a díj, amelyet az egyik fél a másiknak szerződés közvetítéséért, vagy szerződéskötésre kínáló alkalom közléséért ígér, vagy ami ilyen tevékenységéért az alkusznak ígéret nélkül is jár, — mert az eset körülményei szerint nem tehető fel, hogy azokra díjtalanul vállalkozott volna, — csak akkor van kiérdemelve, ha az ígérő fél az alkusz közvetítésével, vagy az ő közlése alapján köti meg a szerződést. Ha az alkusz eljárása bármi okból szerződéskötésre nem vezet, az alkuszdíj nem követelhető. (K. 1932. jan. 13. — P. VII. 5482/1930.)

160. Mt. 1709. §. — Kártérítési követelés alaptalan bűnvádi feljelentés miatt — A törvény által előírt joglépés igénybevételeért az ezt igénybe vevő fél kártérítési kereset alá csak akkor vonható, ha az ily joglépés által károsított bebizonyítja, hogy erre a joglépésre az azt kérelmezőnek jogellenes cselekménye szolgáltatott okot. (P. H. T. 160. sz.) Amde nem jogellenes az olyan feljelentés, amely nem hamis és nem is feltűnően gondatlan, mert a joggyakorlat szerint csak a nyilvánvalóan alap nélküli bűnügyi panasz esik a jogellenes cselekmény tekintete alá. (K. 1931. nov. 17. — P. VI. 3676/1931.)

161. Mt. 1711. §. — Jog gyakorlása károsítás céljából. — Kereskedő joga az áru eladásának mellőzése iránt — A kereskedőnek az általános cselekvési szabadsága körébe esik a tulajdonát képező vagy gondjaira bízott áruk felett való rendelkezés, amelyet a törvényben megjelölt kivételektől (közszükségleti cikkek) eltekintve, elvileg szabadon gyakorolhat. Ebből folyik az a joga is, hogy a tulajdonát áruba bocsáthatja, vagy eladását mellőzheti és amennyiben versenyviszonyban levő kereskedő vevőről van szó, az ügyletkötést a tekintetbe jövő jogos érdekek összeegyeztetése végett külön is megvizsgálhatja. Ha a kereskedő ezzel a jogával él, az ennek gyakorlásából más személyre háramló kárért csak akkor vonható felelősségre, ha jogával észszerű és megengedett érdek nélkül nyilvánvalóan és kizárólagosan azért élt, hogy más személyt megkárosítson.

K. A kereskedőnek az általános cselekvési szabadsága körébe esik a tulajdonát képező vagy gondjaira bízott áruk felett való rendelkezés, amelyet a törvényben megjelölt kivételektől (közszükségleti cikkek) eltekintve, elvileg szabadon gyakorolhat. Ebből folyik az a joga is, hogy a tulajdonát áruba bocsáthatja, vagy eladását mellőzheti és amennyiben versenyviszonyban levő kereskedő vevőről van szó, az ügyletkötést a tekintetbe jövő jogos érdekek összeegyeztetése végett külön is megvizsgálhatja. Ha alperesek az őket megillető ezzel a joggal éltek, az ennek gyakorlásából felperesre háramló kárért csak akkor volnának felelősségre vonhatók, ha jogukkal észszerű és megengedett érdek nélkül nyilvánvalóan és kizárólagosan azért éltek volna, hogy ez által a felperest károsítsák. Felperes azonban azt, hogy alperesek az áruknak a D. Testvérek részéről való eladását szándékosan és

kizárólagosan azért tagadták meg, hogy felperesnek a jó erkölcsökbe ütköző módon kárt okozzanak — nem is állította s ilyen eljárás a megállapított tényekből sem következtethető. Enélkül pedig az a körülmény, hogy az alperesek magatartása miatt nem következett be a felperes alkalmaztatásának kikötött feltétele, nem nyújt alapot a felperessel szembeni kártérítési kötelezettségük megállapítására, az erre irányuló felülvizsgálati kérelem tehát aiaptalan és elutasítandó volt. (1931. nov. 25. — P. II. 7824/1931.)

162. Mt. 1711. §. — Jog gyakorlása károsítás céljából. Az, aki a jogával él, az ebből másra háruló kárért nem felelős, kivéve, ha ezt nyilvánvalóan csak károsítás céljából teszi. (K. 1931. dec. 10. — P. VI. 1775/1929.)

163. Mt. 1722. §. — Közös kártétel. — A bírói gyakorlat által követett jogszabály az, hogy nem alkalmazható a közös kártételre fennálló egyetemlegesség olyankor, amikor a cselekmény rendkívüli tömegmozgalom idején ennek a behatása alatt következett be (Kúria P. VI. 4643/1927., 5590/1927., 5901/1929. szám). A tömegmozgalom mentesítő hatására nem hivatkozhatnak azok, akik egységesen és együttesen cselekedtek (K. P. VI. 4390/1927.), akik a kártevésben előzetes megállapodás után vettek részt (Kúria, 5901/1929.), a felbujtók és vezetők (K. P. VI. 9343/1926., 5590/1927., 5901/1929.), akik a proletárdiktatúra vezető állásaiban működtek (Kúria P. VI. 2346/1926. sz.); akik, mint a községi direktórium tagjai, kárt okozó intézkedések kiadásában vezető szerepet vittek. (Kúria P. VI. 7041/1927. sz.) (K. 1932. jan. 7. — P. VI. 269/1930.)

164. Mt. 1727. §. — Műtétet végző állatorvos által az állat rugása folytán szenvedett baleset.

K. II. A megállapított tényekből a fellebbezési bíróság helyesen vonta le azt a következtetést, hogy az alperes által szállított dán-döntő eszköz a megrendelésnek és ama rendeltetésének, hogy a műtétet végző állatorvos és a segédkező személyek az állat kirugásai ellen *lehetőleg* védve legyenek és az állat a műtét alatt nagyobb elmozdulásokat ne tehesen — meg nem felelt, s hogy annak a kijavítása sem végeztetett szakértelemmel és gondossággal.

E tényállás alapul vételével az anyagi jog szabályainak megfelelően állapította meg a fellebbezési bíróság az alperesnek a felelősségét.

Az alperes felelősségét nem szünteti meg az a körülmény, hogy a felperes a készüléket minta szerint rendelte meg, s hogy a készüléket úgy a felperes mint a K. L. és dr. R. M. állatorvosok is használatba vehetőnek látták, mert az utóbbiak maguk adták elő, hogy csak az eszköz külső megjelenési formájából ítélték, de annak anyagbeli és előállításbeli hiányait nem ismerhették fel.

Alperes orvosi műszereket árúsít. A döntő készülék rendeltetéséről tudomással kell birnia. Az alperes által előkészített döntő készülék egy fiatal csikó kezelésénél már a legelső használatbavétel alkalmával elsza-

kadt és e miatt a készüléket a felperes a körülmények feltárása mellett visszaküldte alperesnek azzal, hogy annak az árát folyó számlájáról törölje, mert a készüléket nem használhatja.

Az elszakadt készüléket az alperes saját elhatározásából kijavíttatta, s használatba vétel végett a felperesnek újból megküldötte.

Ezen tényállás mellett az alperes terhére kártérítési felelősséget involváló hibául tudandó be az a tény, hogy az alperes, — a készülék rendeltetésének s az előzményeknek az ismertetése dacára, — a nem megfelelő anyagból, s nem megfelelő kivitelben készült, s az első kipróbálás alkalmával már alkalmatlannak bizonyult, kellőképp ki sem javított döntő készüléket a felperesnek használatba vétel végett újból megküldötte.

III. De a baleset bekövetkeztében hibás maga a felperes is.

Elő állatokon műtét végrehajtása a műtő állatorvosra kockázattal jár. Az állatorvosi főiskola felülvéleményében közölt gyakorlat szerint nagyobb fájdalmat okozó műtéteknél a nagyobb állatokat (lovákat) kényszerállásba kötik, vagy ledöntik és az utóbbi esetben még kötelekkel, hevederekkel különféleképpen meg is kötözik. Egyik eljárással sem lehet azonban biztosan elérni, hogy az állat a reá kényszerített helyzetben nyugodtan maradjon, és ehhez képest a gyakorlatban az esetek különbözősége szerint a fennforgó különféle körülmények szabják meg a helyes eljárás kiválasztását avégből, hogy az állatok önmagukban, vagy az állatorvosban és a segédkezőkben kárt ne tegyenek.

Felperes állandóan foglalkozván nagyobb állatokon műtétek végrehajtásával, kötelezve volt a tervbevett műtét körülményeit szemügyre venni; annak gyakorlati keresztül vitelénél gondos előrelátással eljárni s minden elővigyázati rendszabályokat foganatosítani, amelyek a gondjaira bizott műtét felelőségének és kockázatának mértékét csökkenteni a tapasztalás szerint alkalmasak.

Meg van állapítva, hogy a döntőkészüléket felperes maga már eredetileg is könnyebb kivitelben rendelte meg. Maga adta elő, hogy a szállított készülék hevedere annak az első alkalmazásba vételekor a szerencsi cukorgyár gazdaságában — már egy szelidebb egy éves csikó operálásakor elszakadt.

A kijavított döntőkészülék igénybevételénél tehát számolnia kellett felperesnek egy újbóli elszakadás lehetőségével. Felperes pedig az újabban még ki nem próbált ezt a kijavított döntő eszközt egy 4 éves jó erőben lévő ménnek a kasztrálásánál használatba vette, anélkül, hogy egyéb nyugtató eszközöket is alkalmazásba vett volna. Az előzmények után indokolt gondosságnak az elmulasztása a felperes terhére esik. Figyelemmel e mellett arra is, hogy dr. R. M. szakértő véleménye és a tapasztalat szerint is a döntő készülékek általában teljes biztonságot nem nyújtanak, a legjobb anyagból és hibátlan kivitelben készült döntő eszköznél is előfordulhat, hogy az erőteljes állat azt megrongálhatja s ekként az óvintézkedések mellett is veszélyes műtéttel járó kockázat annak a terhe kell, hogy legyen, aki a veszélyel járó munka elvégzésére — annak ismeretében vállalkozott, — a kir. Kúria a balesetből eredőleg felmerült kárt a peresfelek között a rendelkező rész szerinti mérvben megosztotta.

IV. A balesetből származott kár összegét a fellebbezési bíróság a tárgyalás és bizonyítás eredményéhez képest helyesen számította ki s mint-hogy alperes nem jelölte meg azokat a peradatokat, amelyeket a fellebbezési bíróság szerinte a tárgyalási jegyzőkönyvek vagy mellékleteiknek tartalmával ellentétben mérlegelt, — ezért alperesnek iratellenesség címén, de csupán csak általánosságban emelt panaszai figyelembe vehetők nem voltak.

Alaptalannak találta a m. kir. Kúria felperesnek is az amiatt emelt felülvizsgálati támadását, hogy a részleges munkaképtelenség idejének második hónapjára csak 25 %-os keresetképeség csökkenés figyelembe vételével lett a havi elmaradt keresetének összege kiszámítva; mert az orvosszakértő véleménye szerint ez időben a felperes már 75 %-ban keresetképes volt s így erre az időre csak a részleges csökkenés mérve arányában illeti meg a kártalanítás.

Alaptalan felperesnek az egyéb kártérítés tekintetében emelt panaszja is. A meghallgatott törvényszéki orvos véleménye szerint felperesnek nem volt szükséges a gyógyfürdőben való tartózkodásra, mert sósfürdőket otthon is használhatott. Az adott helyzetben tehát az élet közönséges felfogása szerint méltányosan követelhető volt tőle, hogy a kár enyhítése érdekében maga is közreműködjék és a sósfürdőket otthon vegye, ami jelentékeny költséggel nem járt.

Az egyéb kárt illetően a fellebbezési bíróság szerint hiányzik minden tárgyi adat annak megállapítására, hogy felperesnek az állatorvosi pályáján való korábbi érvényesülése a baleset miatt tartósan és lényegesen megnehezült, vagy hogy a baleset után hasonló műtétek végzésétől a szenvedett testi sértés meggyógyulását követően is tartózkodni volt kénytelen; hiányzik tehát a jogi alapja és a méltányossági oka is annak, hogy a vitatott érdeksérelem címén pénzbeli elégtételben részesíttessék. Nem sértett tehát a fellebbezési bíróság anyagi jogszabályt az által, hogy a felperesnek az egyéb kár címén támasztott kereseti követelését meg nem állapította. (1931. dec. 3. — P. II. 3952/1930.)

165. Mt., 1735. §. — 1872 : XXXVI. tc. 115. és 117. §. Székesfővárosi árvaszéki tisztviselő és a székesfőváros kártérítési felelőssége utóöröklési joggal kapcsolatos terhelési és elidegenítési tilalom ellenére hozott határozat miatt. — I. A Budapest fővárosról szóló 1872. évi XXXVI. t.-c. 115. és 117. §-a értelmében a tisztviselő által hivatalos eljárásban szándékosan vagy vétkes gondatlanságból okozott kárért a tisztviselő felelős és a törvényhatóság a kárt csak akkor téríti meg, ha a károsult az elmarasztalt tisztviselő vagyontalansága miatt kielégítést nem nyerhet, vagy ha ki nem deríthető, hogy a sérelmes határozatra kik szaváltak.

II. Az utóöröklési joggal kapcsolatos elidegenítési és terhelési tilalom nem zárja ki feltétlenül a vagyon megterhelését és állagának megváltoztatását és az árvaszéknek a megterheléshez vagy elidegenítéshez való hozzájárulása kárkövetelés alapjául nem szolgálhat, ha a megterhelés vagy elidegenítés az egyes

ügyletek megkötésekor fennforgott körülmények között, amely körülményeket az árvaszék határozatának meghozásakor mérlegelhetett és mérlegelni tartozott, az árvaszék hatósága alatt álló utóörökösök érdekét nem sértette.

K. V. J. örökgyó, a felperes nagyatya, az 1860. november 12. napján kelt végrendeletében egyetlen gyermekét V. G. A.-t tette meg örökösévé, de azzal a korlátozással, hogy a hagyatéknak a kötelesrészét meghaladó fele részét meg nem terhelheti, el nem idegenítheti és arról csak törvényes leszármazói javára végrendelkezhetik. V. G. A. ennek ellenére a hagyatéknak a törvényes leszármazók utóöröklési jogával terhelt és a hagyatékijában ingatlanokban meghatározott fele részét a gyámhatóság hozzájárulásával megterhelte, majd elidegenítette, az ingatlanok helyébe lépett készpénz és értékpapírok pedig a gyámpénztári kezelés alatt elértéktelenedtek.

A felperes szerint az utóöröklési joggal terhelt vagyon elpusztulásáért Budapest székesfőváros árvaszéke felelős, mert az utóörökösök jogának megóvása az árvaszék feladata volt, az árvaszék azonban a helyett, hogy az utóöröklési joggal terhelt ingatlanoknak az utóörökösök részére természetben való megtartásáról gondoskodott volna, hozzájárult az ingatlanok megterheléséhez és elidegenítéséhez, amely hozzájárulása az ingatlanok árának elértéktelenedése folytán végeredményben az utóörökösöknek szánt vagyon megsemmisülését vonta maga után. A felperes az árvaszék jogellenesnek tartott eljárásából származtatott kárát 1,441.720 P-re tette és annak Budapest székesfővárossal szemben való megítélését kérte.

A Budapest székesfővárosról szóló 1872. évi XXXVI. t.-c. 115. és 117. §-a értelmében a tisztviselő által hivatalos eljárásban szándékosan vagy vétkes gondatlanságból okozott kárért a tisztviselő felelős és a törvényhatóság a kárt csak akkor téríti meg, ha a károsult az elmarasztalt tisztviselő vagyontalansága miatt kielégítést nem nyerhet, vagy ha ki nem deríthető, hogy a sérelmes határozatra kik szavaztak.

A jelen perben ezeknek az eseteknek egyike sem forog fenn, mert az alperes által felülvizsgálati tárgyaláson felmutatott jegyzőkönyvekből megállapítható, hogy a felperes által sérelmezett határozatokra kik szavaztak, azt pedig a felperes nem is állította, hogy esetleg megítélendő kárkövetelése a határozatokat hozó tisztviselőkkel illetve jogutódaikkal szemben azok vagyontalansága miatt nem érvényesíthető, miért is a felperes az alperes törvényhatósággal szemben a tisztviselők illetve jogutódaik perlése előtt kárkeresettel fel nem léphet.

De egyébként is téves a felperesnek az a jogi álláspontja, hogy az árvaszék az utóöröklési joggal terhelt vagyon megterheléséhez és elidegenítéséhez egyáltalán hozzá nem járulhatott, mert az utóöröklési joggal kapcsolatos elidegenítési és terhelési tilalom nem zárja ki feltétlenül a vagyon megterhelését és állagának megváltoztatását és az árvaszéknek a megterheléshez vagy elidegenítéshez való hozzájárulása következtében alapjául nem szolgálhat, ha megterhelés vagy elidegenítés az egyes ügyletek megkötésekor fennforgott körülmények között, amely körülményeket az árvaszék határozatának meghozásakor mérlegelhetett és mérlegelni tartozott, az árvaszék

hatósága alatt álló utóörökösök érdekét nem sértette. (1931. dec. 17. — P. I. 439/1931.)

166. Mt., 1738. §. — Építmény összeomlásából eredő kárért a tulajdonost terhelő felelősség. — A telek tulajdonosa felel a telken levő építmény összeomlásából vagy egyes részeinek lehullásából eredő kárért, ha az összeomlást vagy lehullást építési hiba, vagy a fenntartás hiányossága okozta. (K. 1931. dec. 17. — P. II. 1800/1931.)

168. Mt., 1741. §. — Veszélyes üzem tulajdonosának tárgyi felelőssége. — Aki oly ipari vagy egyéb foglalkozást folytat, amely természeténél fogva különös veszéllyel jár, tárgyi felelősséggel tartozik az iparüzésből vagy foglalkozásból alkalmazottjára, vagy harmadik személyre háramló kárért hacsak nem bizonyítja, hogy a kárt erőhatalom, vagy kizárólag a sérült hibája okozta. A veszélyes üzem tulajdonosa az alkalmazottjának a hibájáért is felel.

K. Azt a körülményt, hogy a „tilos a bemenet” felírás ellenére a gépházba bement, a felperesnek hibául betudni nem lehet; mert a fellebbezési bíróságnak B. L. II. r. alperes és a tanúk vallomására alapított megállapítása szerint a felperesnek meg volt engedve, hogy a II. r. alperes nyírása és borotválása végett a gépházba belépjen; a belépési tilalom tehát reá nem vonatkozott.

Azonban hibás volt a felperes annyiban, hogy annak ellenére, hogy a gépek működtek és a transmissió forgott, mégis a gépek közelébe, a gépháznak védőkoriállattal rendszerint elzárt részébe ment.

De hiba terheli a gépüzemi kötő- és kötszövő gyárat fenntartó I. r. alperes gépészét, B. L. II. r. alperest is, amennyiben a gépháznak védőkoriállattal ellátott azt a részét, ahol a gépek állottak és ahova idegennek belépni veszélyes, nem tartotta a védőkoriállattal elzárva, hanem a védőkoriállatot pótló láncot a földre eresztve, a koriállattal védendő helyiségbe való belépést lehetővé tette és azt sem a felperesnek, sem az I. r. alperes egyik hivatalnokának, W. J.-nek el nem tiltotta. Ez a hiba pedig oki összefüggésben állott azzal, hogy a gépház belsejében álló és a szijjra rálépő felperes lábát a megindított gép transmissiójára rácsavarodó szíj elkapta és eltörte, minek következtében annak térden fölüli amputálása vált szükségessé. Ennélfogva a felperes kizárólagos hibáját, mint mentesítő körülményt nem lehetett megállapítani.

Az anyagi jognak megfelelt tehát a fellebbezési bíróságnak az a döntése, mely az I. r. alperes tárgyi felelősségét megállapította. (1931. nov. 19. — P. II. 8144/1929.)

169. Mt., 174. §. Pp. 325. §. — Dolog felmutatásának költsége. — Általános jogszabály, hogy az, aki valamely dolog felmutatására köteles, a felmutatást megtagadhatja, amíg a másik fél annak költségeit nem előlegezi. (K. 1931. dec. 11. — P. IV. 4267/1931.)

170. Mt. 1795. §. — Ági öröklés feltétele. — Az ági öröklés-
 érvényesülésének nem lényeges kelléke, hogy az előd az öröklött.
 vagyont az utódra természetben hárítsa át, hanem elegendő, hogy
 az elődtől az utód ingyenes szerzéssel vagyonhoz jusson, ha ez a
 vagyon már az elődnél is csak a hiányzó ági vagyon értékét meg-
 haladó részében volt szerzeménynek tekinthető. Nem lényeges
 kelléke az ági öröklés érvényesülésének az sem, hogy az elidege-
 nitett ági vagyon kimutathatóan a hátrahagyott vagyon szerzé-
 sére fordíttassék, mert a hiányzó ági vagyon értékének pótlását a
 szerzeményből csak akkor nem lehet követelni, ha az ági vagyon
 megsemmisült, avagy azt elajándékozták vagy eltékoztolták, amit
 a dolog természete szerint a szerzeményi örökösnek kell kifogás-
 ként érvényesítenie és bizonyítania.

K. Az a per, amelyet Cs. József és Cs. János ennek a pernek a peres-
 felei ellen a kecskeméti kir. törvényszéknél P. 5513/1924. szám alatt folya-
 matba tettek, a beszerzett iratok szerint jogerős befejezést nyert.

Ezzel megszűnt az az indok, amelynek alapján a m. kir. Kúria P. I.
 7187—1927/49. szám alatt hozott végzésével a tárgyalást ebben a perben
 felfüggesztette.

Ennek folytán és mert a IV. rendű alperes a tárgyalás folytatását.
 kérte, a m. kir. Kúria az említett felfüggesztést megszüntette és a felleb-
 bezési bíróság ítéletét megtámadott részében felülvizsgálat alá vette.

Az ügy érdemében a m. kir. Kúria döntésének indokai a következők:

A felperesek a végrendelet és leszármazók nélkül meghalt örökhagyó-
 atyai nagyatyjának leszármazói s az alperesekkel szemben, akik az örök-
 hagyó túlélő házastársának s így szerzeményi örökösének örökösei, ági
 öröklési igényt érvényesítenek.

Nem vitás a perben, hogy az örökhagyó atyjától öröklés és ajándé-
 kozás útján 32400 korona értékű készpénzt és takarékpénztári betétet
 kapott.

Ha való az, hogy viszont az örökhagyó atya a maga atyjától (az
 örökhagyó nagyatyjától) ingyenesen — öröklés vagy ajándékozás útján —
 ingó és ingatlan vagyonhoz jutott, noha azt az örökhagyóra természetben
 nem hárította át, az örökhagyó hagyatéka a reá atyjától hárult érték ere-
 jéig a felperesekkel mint ági örökösökkel szemben felel annak a vagyon-
 nak az értékeért (ági érték), amelyet az örökhagyó nagyatyjától — az
 örökhagyónak a felperesekkel közös törzselődétől — az örökhagyó atya
 ingyenesen szerzett.

Az ági öröklés érvényesülésének ugyanis nem lényeges kelléke, hogy
 az előd az öröklött vagyont az utódra természetben hárítsa át, hanem ele-
 gendő, hogy az elődtől az utód ingyenes szerzéssel vagyonhoz jusson, mert
 ha ez a vagyon már az elődnél is csak a hiányzó ági vagyon értékét meg-
 haladó részében volt szerzeménynek tekinthető.

Valamint nem lényeges kelléke az ági öröklés érvényesülésének az
 sem, hogy az elidegenített ági vagyon kimutathatóan a hátrahagyott va-
 gyon szerzésére fordíttassék, mert a hiányzó ági vagyon értékének pótlását:

a szerzeményből csak akkor nem lehet követelni, ha az ági vagyon megsemmisült, avagy azt elajándékozták vagy eltékoztatták, amit a dolog természete szerint a szerzeményi örökösnek kell kifogásként érvényesítenie és bizonyítania.

Tévedett tehát a fellebbezési bíróság akkor, amikor annak a kérdésnek a vizsgálata nélkül, hogy részesült-e az atya a nagyatyától ingyenes vagyoni juttatásban és ha igen, milyen érték erejéig, a keresetet a fentebb kifejtett jogi állásponttal ellenkező okokból elutasította. (1931. nov. 4. — P. I. 7187/1927.)

171. Mt. 1812. §. 1840 : VIII. tc. 18. §. — Volt jobbágyosztályhoz tartozó özvegy özvegyi joga. — A volt jobbágyok osztályához tartozó örökagyó özvegyét abban az esetben, ha az örökagyó gyermekeinek egy része atyjoknak előbbi házasságából származik, az 1840. évi VIII. t.-c.-nek a gyermekek között különbséget nem tevő 18. §-a értelmében a közszerzeményi vagyonnak a férj hagyatékához tartozó felére özvegyi jog nemcsak mostoha gyermekeivel szemben, hanem édes gyermekeivel szemben sem illeti. (K. 1931. dec. 16. — P. I. 5692/1929.)

172. Mt. 1834. §. 1876 : XVI. tc. 3. §. — Végrendeleti tanuskodás feltétele. — Az 1876 : XVI. t.-c. 3. §-ában foglalt rendelkezés azt jelenti, hogy végrendeleti tanúk csak oly személyek lehetnek, akiknek mindegyike személyes ismeretség alapján vagy más megbízható alapon kétséget kizáró módon meggyőződött az örökagyó személyazonosságáról. A törvény ily értelmezéséből következik, hogy a végrendelezőnek csupán az egyik végrendeleti tanú útján történt megismerése a végrendelezéshez kellő képesség megszerzésére alapul nem szolgálhat, mert ez végeredményben egyértelmű volna azzal, hogy elég, ha egy tanúnak meg van a törvényben megkívánt képessége, ami pedig a törvénnyel nyilvánvalóan ellenkeznék.

K. A felperesek öröklési jogukat néhai K. M.-né sz. G. H.-nak 1927. évi augusztus hó 16. napján dr. L. S., dr. O. S., dr. L. S. és N. Gy. végrendeleti tanúk előtt tett végrendeletére alapították.

A végrendeleti tanúk vallomása alapján megállapított s meg nem támadott ítéleti tényállás szerint K. M.-nét a végrendelezést megelőző időben a végrendeleti tanúk közül csak dr. L. S. ügyvéd, a végrendelező unokatestvére ismerte személyesen, a többi három tanú a végrendelezőt akkor ismerte meg, amidőn dr. L. S. őt nekik, mint a végrendelezéshez meghívott tanúknak ügyvédi irodájában bemutatta.

A végrendelezőt korábban nem ismerő ennek a három tanúnak vallomása szerint ezek a tanúk a nekik bemutatott végrendelező személyazonosságáról meggyőződtek azon az alapon, hogy a végrendelező K. M.-né dr. L. S.-ral és jelen volt több más rokonával tegeződve, a kedvezményezettek családi körülményeinek ismeretére és a rokoni kötelék fennállására mutató beszélgetést folytatott.

A fellebbezési bíróság a végrendeleti tanuk vallomásából ekként megállapított tényállás alapján a kir. Kúria ítélkezési gyakorlatának megfelelő helyes jogi okfejtéssel alapította meg, hogy a néhai K. M.-ét korábban nem ismerő három végrendeleti tanunak nem volt meg a végrendeleti tanuskodáshoz az 1876 :XVI. t.-c. 3. §-ában megkívánt képessége.

Az 1876 :XVI. t.-c. 3. §-a szerint ugyanis a végrendeleti tanuknak képeseknek kell lenniök annak bizonyítására, hogy az örökhatyó személyében család vagy tévedés nem történt.

Ez azt jelenti, hogy végrendeleti tanuk csak oly személyek lehetnek, akiknek mindegyike személyes ismeretség alapján vagy más megbízható alapon kétséget kizáró módon meggyőződött az örökhatyó személyazonosságáról. A törvény ily értelmezéséből következik, hogy a végrendelezőnek csupán az egyik végrendeleti tanú útján történt megismerése a végrendelezéshez kellő képesség megszerzése alapul nem szolgálhatott, mert ez végeredményben egyértelmű volna azzal, hogy elég, ha egy tanunak meg van a törvényben megkívánt képessége, ami pedig a törvénnyel nyilvánvalóan ellenkeznék.

De nem szolgálhatott a személyazonosság megállapítására alapul a végrendelezőnek az egyik végrendeleti tanuval és a kedvezményezett rokonsággal folytatott az a beszélgetése sem, amelyből a végrendeleti tanuk — vallomásuk szerint — a végrendelező személyazonosságára következettek, mert ez a beszélgetés valószínűvé tehetta ugyan a végrendelező személyazonosságát, de nem volt elegendő ahhoz, hogy a végrendeleti tanuk a személyazonosságról kétségtelenül meggyőződjenek.

Minthogy pedig a törvény a végrendeleti tanuknak a személyazonosság bizonyítására képességét a végrendelet érvényességének kellékéül követeli meg és így ennek a kelléknek hiánya okából érvénytelen az a végrendelet, amelyre a felperesek keresetüket alapítják akkor is, ha valóban K. M.-né volt a végrendelező; — ezért a fellebbezési bíróság helyesen utasította el a keresetet.

A kifejezettkből folyóan a felpereseket a per főtárgyára vonatkozó alaptalan felülvizsgálati kérelmükkel el kellett utasítani. (1931. nov. 5. — P. I. 4491/1929.)

173. Mt. 1882. §. — Végrendelet értelmezése. — Jogszabály, hogy a magyarázati eszközök nem használhatók fel olyan jog érvényesítésére, amelyet a végrendelet nem tartalmaz, vagy az örökhatyó olyan szándékának megállapítására, amelyet végrendeletből kiolvasni nem lehet.

K. A perújítás rendén felhozott új adatok az alapperbeli tényállás megváltoztatására és abból az örökhatyó akaratára vont következtetés megdöntésére nem alkalmasak.

Örökhatyó a végrendelet felvételével megbízott dr. H. A. kir. közjegyző előtt az 1874. évi XXXV. t.-c. 82. §-ának b) pontja értelmében személyesen jelentette ki végakarátát, — a kir. közjegyzőnek tehát a végrendelet tartalmát kétségtelenül ismernie kellett, — ennek dacára a fellebbezési bíróság dr. H. A.-nak a bizonyítani kívánt tényállás valóságára kért

kihallgatását jogszabály megsértése nélkül mellőzhette, mert jogszabály az is, hogy a magyarázati eszközök nem használhatók fel olyan jog érvényesítésére, amelyet a végrendelet nem tartalmaz, vagy az örökhatyó olyan szándékának megállapítására, amelyet végrendeletből kiolvasni nem lehet.

Már pedig az örökhatyó pontosan határozta meg közvégrendeletében azt a vagyont, amelyet az utóöröklés tárgyául kijelölt, kétséget kizárólag rendelkezik az iránt, hogy az utóöröklés megnyiltakor kihatítani rendelt előhatyomány után fennmaradó és az I. r. alperesnek netáni férjhezmenetelig csak birtokában és élvezetében meghagyott hatyatékat a maga egészében az utóörökösök öröklük, — egyúttal szigorúan követendő végakarataként hatyja meg az I. r. alperesnek, hogy a tőle öröklött hatyon állagát örizze meg és azt elidegenítések útján ne csorbítsa.

Örökhatyó közvégrendeletének azzal a világos és határozott rendelkezésével szemben tehát amely általános örökösét a tőle öröklött egész hatyatékat fentartására és a kijelölt feltétel beálltával az utóörökösök részére leendő átadására kötelezi, nem eredményezhetett volna kedvezőbb határozatot a közvégrendelet tartalmával ellenkező annak a tényállitásnak a bizonyításra, hogy örökhatyó az utóöröklés megnyiltakor meglévő hatyon alatt nem egész hatyatéki hatyonát, hanem a hatyatéknak csak az I. r. alperes halálakor netán jelentkező állagát értette, — következőleg nincs jogszabály sértés abban, hogy a fellebbezési bíróság az idevonatkozóan felhívott tanubizonyítást perújítási okul el nem fogadta. (1931. dec. 17. — P. III. 1918/1931.)

174. Mt. 1954. §. — Végrendelet megtámadására jogosultság. — A végrendelet megtámadására csak az jogosult, akit az adott esetben végrendelet hiányában az öröklési jog megilletné.

K. Minthogy pedig a meg nem támadt tényállás szerint az örökhatyónak két féltestvére maradt, — akik közelebbi rokonai mint a felperesek (unokatestvérek), ennél fogva azt kellett volna kimutatniok, hogy az örökhatyó hatyatékaiban olyan ági hatyon maradt, amely nem a féltestvérek, hanem az ő águkról hárult az örökhatyóra. Vitatták ugyan a felperesek, hogy a féltestvérek lemondás folytán kiestek az öröklésből, — ez azonban nem helytálló, mert saját előadásuk szerint a féltestvérek nem az ő, hanem az alperes javára mondtak le. (1931. okt. 22. — P. I. 4424/1929.)

175. Mt. 2008. §. — Kötelelésrész után járó kamat. — A kötelelésrész után ugyan az örökhatyó halálától kezdve jár rendszerint a kamat, azonban erre a követelésre nézve is áll a 460. számú elvi határozatban foglalt az a szabály, hogy a hitelező indokolatlan késedelmével elveszti a jogot ahhoz, hogy hosszabb időről felgyűlt kamatokat követelhesen. (K. 1931. dec. 4. — P. I. 5537/1929.)

176. Mt. 2008. §. — Kötelelésrész iránti követelés kamata. — A 460. számú elvi határozat értelmében a hitelező indokolat-

lan késedelmével elveszti a jogot ahhoz, hogy hosszabb időtől felgyült kamatokat követelhessen. Ez a szabály mindenféle követelésre és így a kötelesrész iránti követelésre is vonatkozik. (K. 1931. dec. 21. — P. I. 5835/1929.)

177. Mt. 2038. és 2048. §. — Megajándékozottak felelősége a kötelesrészért. — A megajándékozottak kötelesrészéért az ajándékozás megfordított sorrendjében felelnek, — vagyis elsősorban a legutóbb megajándékozott és ha az ennek ajándékozott értékéből a kötelesrész ki nem telik, a hiányért az ajándékozások fordított sorrendjében felelnek a többi megajándékozottak. De ha a felelősség az ajándékozások fordított sorrendjében a család körében megajándékozottra kerül és a család körében más — bár különböző időben kedvezményezett — megajándékozott is van, az ebben a családbelire háruló felelősségben ajándékaik arányában a család körében megajándékozottak egymásközt mindannyian osztoznak, úgy azonban, hogy ezeknél ajándék csak a törvényes örökrészeket meghaladó juttatások tekintendők. (K. 1931. okt. 21. — P. I. 4695/1929.)

178. Mt. 2. §. — Joggal visszaélés. — Általános magánjogi jogszabály, hogy a jogok gyakorlásában a jóhiszeműségnek kell érvényesülnie és a jog csak méltányosan gyakorolható. Ennek a jóhiszeműségnek és méltányosságnak a hiányában a törvény által megengedett joglépések igénybevétele a joggal való visszaélés fogalma alá esik, amely bírói oltalomban nem részesíthető.

K. A fellebbezési bíróság ugyan helyesen utalt arra, hogy pusztán az a tény, hogy a felperesnek akkor, amidőn az alperes 15 pengő jogerősen megítélt követelése és járulékaik erejéig a kielégítési végrehajtás elrendelését a felperes ellen megkérte és az elrendelt végrehajtást fogantatosította, oly 85 pengő jogerősen megítélt követelése állott fenn, amelyet az alperessel szemben a kir. Kúria jogegységi tanácsának 39. számú polgári döntvénye értelmében beszámítani jogosult volt, egymagában az alperes követelésének a megszüntét még nem eredményezte.

A beszámítás iránti jog ugyanis csak e jog gyakorlásával, vagyis a másik félhez intézett beszámítás iránti nyilatkozat megtételével eredményezi az ellenkövetelésnek megszüntét.

Helyes ennél fogva a fellebbezési bíróságnak az a jogi álláspontja is, hogy annak az irányadó ténymegállapításnak a folyományaként, hogy a felperes az alperessel szemben a kielégítési végrehajtás elrendelése iránti kérelem beadását és a végrehajtás fogantatosítását megelőzően a beszámítási jogát nem gyakorolta, a felperes sikeresen nem hivatkozhatik arra, hogy az alperes vele szemben egy megszünt követelés erejéig kérte és fogantatosította a kielégítési végrehajtást.

Amde általános magánjogi jogszabály, hogy a jogok gyakorlásában a jóhiszeműségnek kell érvényesülnie és a jog csak méltányosan gyakorolható. Ennek a jóhiszeműségnek és méltányosságnak a hiányában a törvény

által megengedett joglépések igénybevétele a joggal való visszaélés fogalma alá esik, amely bírói oltalomban nem részesíthető.

Az irányadó tényállás alapulvétele mellett a kereseti igény elbírálásánál e jogszabály alkalmazandó.

Irányadó tényállás ugyanis, hogy úgy a felperes 85 pengős, mint az alperes 15 pengős követelése ugyanabban a perben ítélettel meg jogerősen s hogy e perben az alperes mint N. A. perbeli képviselője szerepelt úgy az első, mint a másodbírói ítéletek meghozatalakor. Az alperesnek tehát nyilván tudnia kellett arról, hogy a felperesnek vele szemben az ő követelését meghaladó beszámításra alkalmas ellenkövetelése áll fenn.

Ily körülmények közt ha az alperes a felperessel szemben 15 pengő erejéig megítélt költség követelését végrehajtási úton kívánta érvényesíteni, úgy a jogok gyakorlásában megkívánható jóhiszeműség és méltányosság elvénél fogva, a kielégítési végrehajtás megkérése előtt tartozott volna a felperest felhívni arra vonatkozó nyilatkozat megtétele iránt, hogy jogerősen megítélt nagyobb követelése alapján kíván-e vele szemben beszámítást gyakorolni, s csak ha a felperes nemlegesen, vagy egyáltalán nem nyilatkozott volna, lehetne szó arról, hogy az alperes a felperes ellen kielégítési végrehajtás megkérésénél és foganatosításánál jóhiszeműen és méltányosan járt el.

Ily felhívás megtörténtét azonban az alperes nem is állította, annálkevésbé bizonyította. Ennek folytán a fentebb kifejtett jogszabályra való figyelemmel az alperes a felperes ellen a kielégítési végrehajtás elrendelését jogszerűen meg nem kérhette és nem foganatosíthatta. (1932. febr. 4. — P. V. 7231/1930.)

179. Mt. 12. §. — Gyengeelméjű cselekvőképessége. — A gondnokság alá helyezés előtt a gyengeelméjűség nem teszi önmagában véve a felet ügyletkötésre képtelenné, hanem csak akkor, ha olyan fokú, hogy amiatt a gyengeelméjű nem bír szabad akaratelhatározási képességgel. Az orvosi szempontból már felismerhetően jelentkező gyengeelméjűség nem mindig azonos az ügyletkötési képességet kizáró állapottal. A szabad akaratelhatározási képesség hiánya nem azonos jelentőségű és következményű az akaratelhatározási képesség korlátozottságával és ez utóbbi egymagában a cselekvőképтелenséget nem idézi elő. (K. 1932. febr. 11. — P. V. 1950/1931.)

180. H. I. 90. §. — Végleges nőtartási igény fenntartása a bontóperben. Ha a jogerős ítélettel befejezett házassági bontóperben a feleség nőtartási igényt nem támasztott és valamilyen formában jogfenntartással nem élt, utólag végleges nőtartási díjat többé nem követelhet. Következésképpen jogfenntartásra irányuló akaratkinyilvánítása nélkül joglémondás rejlik a nőnek abban a tényében, hogy a bontóperben nőtartást nem érvényesített. (1932. febr. 11. — P. III. 3001/1931.)

181. Mt. 116. §. — Feleség hozzájárulása a házassági terhek viseléséhez. — A különböző társadalmi foglalkozásokhoz

képest egy vagy más formában a feleség is köteles férjét közremunkálással támogatni, sőt a mai nehéz gazdasági viszonyok között a körülmények szerint köteles önállóan is keresni és a házassági terhek viseléséhez egyéb jövedelméből is méltányosság szerint hozzájárulni, amennyiben életviszonyaik mindezt így kívánják. (K. 1932. febr. 4. — P. III. 572/1931.)

182. Mt. 170. §. — Vélt házasság vagyoni jogi következményei. — A vélt házasságnak a házassági vagyoni jogok szempontjából a jóhiszemű házasságra nézve ugyanaz a hatálya van, mint az érvényes házasságnak. A jóhiszemű házasság tehát az érvényes házasságból származó minden vagyoni jogi igényt érvényesíthet. Érvényesítheti a közszerzeményhez és a nőtartáshoz való igényét is.

K. Az iratok tartalma szerint a peres felek egymással 1919. augusztus 24-én házasságot kötöttek, de ezt a házasságot a bíróság a 36. P. 43.762/1921. számú perben meghozott ítéletével jogerősen semmisnek nyilvánította.

Ebben a perben a peresfelek egyezően előadták, hogy egymással tényleg együtt éltek. Az alperes szerint 1921. október 16-ig, a felperes szerint pedig a semmisségi kereset beadásáig, 1921. november 16-ig. Ebből következik, hogy helyes a fellebbezési bíróságnak az az álláspontja, amely szerint a peresfelek egymással házassági életközösséget folytattak.

A most elbírált perben az iratok tartalma alapján okszerűen mondtotta ki a fellebbezési bíróság, hogy a házasság megkötésében mind a két peres fél jóhiszemű volt.

Ezekből a tényekből következik, hogy a peres felek egymással vélt házasságban éltek.

A fellebbezési bíróság által is felhívott anyagi jogi szabály szerint a vélt házasságnak a házassági vagyoni jogok szempontjából a jóhiszemű házasságra nézve ugyanaz a hatálya van, mint az érvényes házasságnak. A jóhiszemű házasság tehát az érvényes házasságból származó minden vagyoni jogi igényt érvényesíthet. Érvényesítheti a közszerzeményhez és a nőtartáshoz való igényét is.

Az érvényes házasságot kötött házastárs részére az együttélés rendszere megállapítja a közszerzést.

Mindennél fogva a felperes, mint aki az alperessel jóhiszeműen, vélt házasságban, házassági életközösséget folytatott, jogosan követelheti közszerzőségének a megállapítását és ennek folyományaképp a netán létező közszerzemény kiadását. Az anyagi és az eljárási jognak megfelelően döntött tehát a fellebbezési bíróság, amidőn a felperes követelésének az alapját ebben a vonatkozásban megállapította és az eljárási szabályok értelmében az elsőbíróságot a követelés mennyisége kérdésében további eljárásra és újabb határozat hozatalára utasította.

Ezekkel szemben az alperes azzal is érvelt, hogy a közszerzeményi igény tárgyalásába a fellebbezési bíróság az eljárási szabály sérelmével bocsátkozott, mert tiltott keresetváltoztatás esete forog fenn. Ezt a pa-

naszt azonban a m. kir. Kúria nem vette figyelembe. A Pp. 188. §-ának utolsó bekezdése értelmében ugyanis nincs fellebbevitelnek helye a bíróságnak az ellen a határozata ellen, hogy keresetváltoztatás nincs.

Az érvényes házasságot kötött nő az anyagi jog értelmében volt férjétől végleges nőtartást igényelhet, ha a házasság megszűnésében vétlen.

Ebben a perben nem lehet azt a kérdést tárgyalni és eldönteni, hogy amennyiben a házasság felbontása iránt az egyik vagy másik házasság felbontás iránt indított volna, a bontást melyik peres fél véttségére lehetne visszavezetni, mert megsemmisítése következtében a peresfelek házasságát a H. T. 45. §. értelmében olyannak kell tekinteni, mintha meg se kötötték volna; következésképp vita tárgyává nem lehet tenni, hogy házasság felbontása esetében melyik peres felet lehetne vétkesnek nyilvánítani. A nőtartás kérdésének az elbírálásánál ebben a perben egyedül az az irányadó, hogy a házasság megkötésében mind a két fél jóhiszeműen járt el. Mind a két fél tehát egyaránt viseli a házasság semmisségének a következményeit. Ebből folyóan a fentebb ismertetett és a nőtartásra vonatkozó jogszabályt a felperes javára nem lehet alkalmazni és a fellebbezési bíróságnak a nőtartási követelést elutasító ítélete az anyagi joggal nem ellenkezik.

A felperesnek ez elutasítás ellen emelt panasza ezeknél fogva alaptalan.

Helyt nem álló a felperesnek a kártérítési igényével való elutasítása miatt emelt panasza is.

Az alperes ugyanis a házasságot jóhiszeműen kötötte meg. A házasság megkötéséből ezért kártérítési kötelezettség nem származhatik. A házasság megsemmisítése következtében pedig mind a két félnek szabadságában állott, hogy házasságukat újból és most már érvényesen megkössék, vagy sem. Az alperes ezzel a jogával élt, amidőn az alperessel újabb házasságot nem kötött, és ezért ebből kártérítési igény ugyancsak nem keletkezhetik. (1932. jan. 27. — P. III. 440/1931.)

KERESKEDELMI JOG.

183. Magánvállalat nyugdíjfizetési kötelezettségének alapja.

Olyan törvény, vagy más jogszabály, amely a magánvállalatot arra kötelezné, hogy alkalmazottait nyugdíjban részesítse, nincsen. A magánvállalatnak, mint munkaadónak nyugdíjfizetési kötelezettsége tehát csak a saját, érvényes jogügyleti nyilatkozatán alapulhat. Minthogy pedig ebben a tekintetben a felek szerződési szabadsága korlátozva nincsen, nincs jogi akadálya annak, hogy ugyanaz a vállalat egyes alkalmazottaival szemben nyugdíj szolgáltatására kötelezettséget vállaljon, másokkal szemben pedig nem, és így a nyugdíjszabályzatnak olyan rendelkezése sem ütközik törvényes tilalomba, amely a munkaadó későbbi elhatározásának tartja fenn annak a megállapítását, hogy az alkalmazottak közül kiket részesít nyugdíjban és kiket nem. K. 1932. jan. 26. — P. II. 1310/1931.)

184. Fegyelmi eljárás felülbírlásának korlátai polgári perben. — Ha a munkaadó és az alkalmazott közötti jogviszonyban szolgálati és fegyelmi szabályzat van érvényben, a bíróság vizsgálata és megfontolása csak arra terjedhet ki, hogy a fegyelmi eljárás szabályai betartottak-e, hogy ama cselekmény, amelynek elkövetését a fegyelmi bíróság bizonyítva látta, a szabályzat szerint fegyelmi vétséget képez-e, s az — a szabályzat szerint — a kirótt fegyelmi büntetéssel büntethető volt-e; — a fegyelmi vétségnek megállapításánál alapul vett és a fegyelmi szabályzatban előírt úton megállapított tényállás azonban a bíróság előtt újból vitássá nem tehető.

K. Az nem vitás, hogy az államvasutaknál az 1914: XVIII. t.-c. alapján kiadott szolgálati szabályzat van érvényben.

A 7/1928. számú fegyelmi határozat a törvényesen megalakított fegyelmi bíróság által a vád és a védelem meghallgatása után az eljárási szabályok betartásával hozott.

A szabályzat 41. §-a szerint szolgálati vétséget követ el az alkalmazott, ha akár a szolgálatban, akár szolgálaton kívül bűncselekményt követ el, vagy állásához nem méltó magaviseletet tanúsít. A botrányos magaviselet pedig a 45. §. 1. b) pontja szerint fegyelmi büntetéssel büntetendő szolgálati vétség, amely a 42. §. 2. e) pontja alapján a fegyelmi úton a szolgálatból való elbocsátással is büntethető.

A szolgálati szabályzat 41. §-ának felhívott rendelkezéséből következik, hogy a bűncselekmény elkövetése mindig szolgálati vétség is és hogy valamely magaviselet szolgálati vétséget képezhet akkor is, amidőn az az alkalmazottnak állandó szolgálati beosztásával, vagy külön nyert meghagyással reá bízott szolgálati tennivalóival, vagy a szolgálati érdekekkel közvetlenül összefüggésben nem is volt, — de a magaviselet általában nem méltó az alkalmazott állásához.

Az a körülmény tehát, hogy felperes egy államvasuti felügyelő tetteleges bántalmazásával, a büntető bíróság által is megtorolt súlyos testi sértést magánháznál lefolyt családi viszálykodás során a dulakodó sógora segítségére sietve követte el, nem változtat azon a tényen, hogy a felperes állásához nem méltó botrányos magaviseletet tanúsított.

S minthogy a botrányos magaviselet a szolgálati szabályzat 42. §. 2. e) pontjában megjelölt büntetéssel büntethető, az eljárási szabályok megtartásával hozott fegyelmi határozatot, a döntés érdemében, a polgári bíróság felül nem bírálhatja.

Alapos tehát alperesnek az a panasz, hogy a fellebbezési bíróságnak a döntése, amely szerint a felperesi követelés jogalapjának fennállását megállapította — sérti az anyagi jogot és ezért a m. kir. Kúria a fellebbezési bíróság közbenszóló ítéletét megváltoztatta, és a felperest a keresetével elutasította.

A kereset jogalapjának ilyen elbírálása mellett tárgytalanná válván a szolgálatba való visszavételre irányuló kereseti kérelem is, a m. kir. Kúria alperesnek arra vonatkozó felülvizsgálati panaszával nem foglalkozott. (1932. febr. 16. — P. II. 2527/1931.)

185. Fegyelmi vétség megállapítása fegyelmi szabályzat alapján. — Ha a munkaadó és az alkalmazott egymás közötti jogviszonyára nézve külön szolgálati és fegyelmi szabályzat van érvényben, a fegyelmi vétségnek a megállapításánál alapul vett és a fegyelmi szabályzatban előírt úton megállapított tényállás a bíróság előtt újból vitássá nem tehető.

K. Kiterjed azonban a bíróság hatásköre annak a megvizsgálására, hogy a fegyelmi szabályzat eljárási szabályai betartottak-e, ennek a keretében a fegyelmileg terhelt alkalmazottnak adatott-e mód védelme előterjesztésére s a megállapított tények a szabályok értelmében fegyelmi vétségnek minősülnek-e és hogy a megállapított fegyelmi vétségre olyan büntetés mondatott-e ki, amelyet a kérdéses cselekményre a szabályzat megenged. (1932. márc. 1. — P. II. 2639/1928.)

186. 1910/1920. M. E. 7. és 9. §§. — **Végkielégítés kiszámításának alapja.** — Az 1910/1920. M. E. sz. rendelet 7. §-a és 9. §-ának utolsó bekezdése értelmében a végkielégítés kiszámításánál alapul veendő, mint a felmondási időre eső nyereségrészesedés kiszámításának alapja a munkabért kiegészítő az a nyereségrészesedés, amelyet az alkalmazott a szolgálati szerződésnek a felmondás időpontjában érvényben álló rendelkezései értelmében élvezett; ez pedig a felmondás időpontjában járó, nem pedig a későbbben felmerülő nyereségrészesedés.

K. Az 1910/1920. M. E. számú rendelet a végkielégítéssel kapcsolatos rendelkezéseiben a rendelet életbelépte előtt s az életbelépése után teljesített szolgálat tekintetében különbséget nem tesz.

Bármely okból lép is ki az alkalmazott a szolgálatból, ha egy év eltelte előtt ugyanannál a munkaadónál újból alkalmazásba vétetik, az 1910/1920. M. E. sz. rendelet 3. §-ának harmadik bekezdése alkalmazandó, tekintet nélkül arra, hogy a felek között már az alkalmazott kilépése idejében el volt-e határozva a szolgálati viszonyunk újból való létesítése, vagy sem.

Sikertelenül vitatja az alperes, hogy az 1910/1920. M. E. sz. rendelet 3. §-ának a szolgálati idő folytatólagos számítására vonatkozó rendelkezése csak azoknak az alkalmazottaknak a javára volna alkalmazható, akik a rendelet idézett szakaszának első bekezdésében megjelölt időtartam alatt háborús katonai szolgálatot teljesítettek. A rendelet szövege ilyen megszorító értelmezésre támpontot nem nyújt.

Az 1910/1920. M. E. sz. rendeletnek akként való értelmezésére sincsen alap, hogy a 3. §. harmadik bekezdésében foglalt rendelkezés nem volna alkalmazható az olyan alkalmazott javára, aki nem magyar állampolgár, mert a nem magyar állampolgárokat, illetőleg a rendelet csak a 20. §-ban foglalt korlátozást állítja fel, amiből következik, hogy egyéb vonatkozásban a rendelet magyar és nem magyar állampolgárra egyaránt alkalmazandó.

Nincs tehát ügydöntő jelentősége annak, hogy a felperes az 1919. évi május hónapban mely okból hagyta abba a szolgálatát és hogy már ekkor

kifejezést adott-e az alperes szolgálatába későbbben leendő visszatérésre irányuló szándékának, vagy nem, valamint annak sem, hogy a felperes a szolgálat megszakításának, avagy a felmondásnak az idejében magyar állampolgár volt-e, vagy nem. Az ezekre a ténykörülményekre ajánlott bizonyítást tehát a fellebbezési bíróság jogszabálysértés nélkül mellőzhette.

Felperes 1894. évi szeptember hó 1. napján lépett az alperes szolgálatába, s a szolgálati viszony, felmondás folytán, 1930. évi július hó 31. napján szűnt meg.

Ebből a 35 év 11 hónapot tévő szolgálati időből a szolgálatból távol töltött 4 hónapot leszámítva, a felperest 35 év és 7 hónapi szolgálat után illeti meg a végkielégítés.

Az 1910/1920. M. E. sz. rendelet 7. §-a és 9. §-ának utolsó bekezdése értelmében a végkielégítés kiszámításánál alapul veendő, mint a felmondási időre eső nyereségrészesedés kiszámításának alapja a munkabért kiegészítő az a nyereségrészesedés, amelyet az alkalmazott a szolgálati szerződésnek a felmondás időpontjában érvényben álló rendelkezései értelmében élvezett; ez pedig a felmondás időpontjában járó, nem pedig a későbbben felmerülő nyereségrészesedés, az adott esetben annál is inkább, mert a felperes a felmondás ideje alatt a szolgálat teljesítése alól fel volt mentve és így az ebben az időszakban előálló nyereség vagy veszteség a felperes tevékenységétől függetlenül alakult. Egyébként is a felperesnek összes illetményeihez a szolgálatból való kilépés időpontjában lévén igénye, ez az igénye sem egészben, sem részben nem tehető függővé az 1929/30. üzleti évre eső nyereségnek csak a felperes kilépése után bekövetkező megállapításától. Ez az álláspont felel meg a m. kir. Kúria által követett gyakorlatnak is. (P. II. 7262/1925. szám.) A fellebbezési bíróságnak a nyereségrészesedés kiszámítására vonatkozó döntését tehát, amely a fent kifejtettől eltérő jogi alapon nyugszik, meg kellett változtatni és, minthogy az 1928/29. üzleti év nyeresége és az ebből a felperesre eső 5% nyereségrészesedés összege már megállapított, úgy, hogy ezen az alapon az ügy már végeldöntésre alkalmas, a felperesnek mind a felmondási időre járó illetményeit, mind pedig a végkielégítését összegszerűen is meg kellett ítélni. (1932. febr. 9. — P. II. 1584/1931.)

Polgári perrendtartás életbeléptetése.

187. Pp.é. 18. §. — **Végrehajtást szenvedő beszámítási jogá a pernyertes fél ügyvédje által a perköltségek erejéig kért végrehajtási eljárásban.** A m. kir. Kúria jogegységi tanácsának 39. számú polgári döntvénye értelmében — ha a kielégítési végrehajtást a perköltség erejéig a Pp. 18. §-a alapján a pernyertes félnek az ügyvédje kéri, a végrehajtást szenvedő ebben az esetben is beszámíthatja a perköltségbe a pernyertes fél ellen már korábban hozott bírósági határozat alapján megillető követelését. Ebből a rendelkezésből következik, hogy a beszámítás csak jog, de nem kötelezettség; következésképp — ha a fél azzal élni kíván, az ellenfélhez ily tartalmú nyilatkozatot tartozik intézni s csak

ennek alapján áll be annak anyagi — az ellenfél követelését megszüntető, vagy csökkentő — hatása. (K. 1931. dec. 11. — P. II. 7611/1930.)

188. Ppé. 18. §. — Fél által jogosnak el nem ismert ügyvédi díjak és kiadások megállapítása. — Az 1912: LIV. t.-c. 18. §-ának az ügyvédi díjak és kiadások megállapításáról szóló rendelkezését alkalmazni kell akkor is, amikor a fél az ügyvédnek a díjakra és kiadásokra vonatkozó igényét jogosnak el nem ismeri, kivéve, ha a fél kifogása az említett szakasz negyedik vagy ötödik bekezdése szerint vagy amiatt alapos, mert az ügyvéd megbízása igazolva nincsen. (A m. kir. Kúria jogegységi tanácsának 48. számú polgári döntvénye.)

K. I. Az elvi kérdés kapcsán felsorolt határozatokkal eldöntött esetek megegyeznek abban, hogy mindegyikükben az ügyvéd kérte a megállapítást és a fél tett kifogást a megállapítás ellen, de eltérnek abban, hogy a fél a megállapítást minő okból ellenezte.

1. Legsűrűbben szereplő kifogás az, hogy az ügyvéd és a fél között létrejött megállapodás értelmében vagy a közöttük fennálló jogviszonynál fogva az ügyvéd a díját és kiadását a féltől nem követelheti. Így a debreceni kir. ítélőtábla P. I. 2424/1930/51., P. I. 2425/1930/26. és P. I. 2232/1930/14. számú végzésével eldöntött ügyekben a fél a megállapítást főképpen azért ellenezte, mert a díj és kiadás megállapításáért folyamodó ügyvéd évi fizetéssel alkalmazott rendes jogtanácsosa volt, aki állandó javadalmazása ellenében volt köteles azt a perbeli képviselőt ellátni, amelyből felmerült díjának és kiadásainak megállapítását kérte. A debreceni kir. ítélőtábla a kifogás alapján mind a három esetben mellőzte a megállapítást, mert szerinte az itt szóban levő perenkívüli eljárásnak előfeltétele az, hogy a fél az ügyvédnek a költségére vonatkozó igényét jogosnak elismerje; ha azonban ilyen elismerés nincs, illetőleg a fél az igény jogosságát kétségbevonja, akkor az összegszerűség kérdésében sem lehet dönteni, még pedig egyfelől azért nem, mert általános perjogi szabályokkal ellenkeznék, hogy az alap és mennyiség szerint egyaránt vitás követelés mennyiségét a bíró meghatározza, mielőtt még az alap kérdésében felmerült vita el lenne döntve, de másfelől ilyen esetben azért sem lehetséges a megállapítás, mert nem lehetne figyelembe venni azokat az eshetőségeket és változásokat, amelyek csak a jogosság kérdésének eldöntése alkalmából merülnek fel, de amelyeknek a díj és kiadás mennyiségére is befolyásuk lehet.

Lényegében hasonló elvi felfogás jut kifejezésre a budapesti kir. ítélőtáblának 6. P. 1859/1924/33. számú végzésében. Itt is az volt a félnek egyik kifogása, hogy írásban kikötötték, hogy az ügyvéd készkiadása bizonyos összeget meg nem haladhat. Az ítélőtábla az elsőfokon megállapított költség jogosságát az említett kifogás alapján kétségesnek mondja és csak azért nem változtat az elsőfokú bíróság végzésén, mert a végzést az eljárás szabályoknál fogva az ügyvéd hátrányára nem lehetett megváltoztatni.

Ezzel ellentétes elvi álláspontra helyezkedett a budapesti kir. ítélőtábla a P. XV. 13933/1930/20., 12. P. 5326/1926/27., 12. P. 8893/1926/6., P.

XII. 5581/1930/32. és P. XII. 13663/56/1930. számú végzéseiben. A fél ezekben az ügyekben is azért ellenezte a megállapítást, mert állítása szerint az ügyvéddel úgy állapodott meg, hogy az ügyvéd a felmerült díját és kiadását tőle (az ügyféltől) egyáltalában nem követeli, illetőleg, hogy csak bizonyos meghatározott összeget követel. Az ítéletábla ennek ellenére helyénvalónak látta a megállapítást, mert azösszecszerülésen túlmenő jogviták eldöntése, amely körülményes bizonyítást tenne szükségessé, nem tartozik erre az eljárásra, tehát a félnek a jogosságra vonatkozó kifogását, mint a behajtási perre tartozót, a megállapítási eljárásban figyelmen kívül kell hagyni és csak arra kell szorítkozni, hogy tisztáztassék az, hogy amennyiben az ügyvéd a féltől díjat és kiadást követelhet, ezeknek az összege mennyit tesz ki. Az ítéletábla szerint ez annál inkább áll, mert ellenkező esetben a fél a Ppé. 18. §-ának alkalmazását tetszése szerint megghiusíthatná és így nem valósulhatna meg az a cél sem, hogy a költséget az ügyet tüzetesen ismerő bíró szabja meg.

2. A budapesti kir. ítéletáblának 14. P. 14802/1925/18. és P. I. 10915/1928/19. számú végzéséből megállapítható tényállás szerint a fél a megállapítást lényegében véve azért ellenezte, mert állítása szerint a per vitelére megbízást nem adott. Az előbbi esetben az ítéletábla a megállapítást mellőzte, mert az összes díjak és kiadások megállapításának a megbízás valódisága az alapja; minthogy pedig ez a megállapítási eljárásban el nem dönthető (noha a fél a meghatalmazáson látható aláírás valódiságát nem tagadta), ennél fogva megállapításnak nincs helye. Ellenben az utóbb említett végzés szerint az ítéletábla a megbízásra vonatkozó kifogást nem tekintette a megállapítás akadályának, mert a cégszerű aláírással ellátott és a perben felhasznált meghatalmazás valódiságának elbírálása a behajtási perre tartozik, tehát az erre vonatkozó kifogás a megállapításnak nem akadály.

3. A budapesti kir. ítéletáblának P. XII. 11069/1927/22. szám alatt hozott végzésével befejezett ügyben a fél azért ellenezte a megállapítást, mert ellenfele bírói egyességben magára vállalta a perköltség fizetését, ez pedig a díj megállapítását kérő ügyvéd kezéhez fizetendő. Ugyanennek az ítéletáblának P. III. 12838/1930/15. számú végzéséből kivehetően a fél arra hivatkozott, hogy az ügyvéd követélése a felszámított összegnél mindenestre kevesebb, mert részfizetés történt. Az ítéletábla a felhozott kifogást egyik esetben sem tekintette a megállapítás akadályának, mert a kifogások a követelés fennállására vonatkoznak, amelynek elbírálása nem a megállapítási eljárásnak, hanem a behajtási pernek a tárgya. Ugyanez a felfogás tünik ki a győri kir. ítéletáblának P. II. 1575/1929/14. számú végzéséből, amelyben az ítéletábla a behajtási perre tartozónak mondotta ki annak a tisztázását, hogy a megállapítani kért díjkövetelés azonos-e azzal, amelyet az ügyvéd a fél ellen folyt csődönkívüli kényszeregyességi eljárásban érvényesített.

4. Mellőzte a megállapítást a budapesti kir. ítéletábla — a fél kifogására — a P. XIV. 8117/1929/8. számú végzésével befejezett ügyben, mert az iratokból minden további eljárás nélkül megállapíthatta, hogy a per megindítása és folytatása, tehát az ügyvédnek egész eljárása indokolatlan volt és azt a rendes ügyvéd gondosságával teljesíteni nem kellett volna. (Ppé. 18. §. negyedik bekezdése.) Hasonló felfogás jut kifejezésre a félnek az

egész ügyvédi tevékenység indokolatlan voltát állító kifogásra vonatkozóan a budapesti kir. ítélőtáblának fentebb (1. alatt) már említett 6. P. 1859/1924/33. számú végzésében.

II. A m. kir. Kúria Elnöke a vitás kérdés egyöntetű eldöntésének biztosítását a jövőre szükségesnek tartotta és ezért a kérdést a jogegységi tanács elé terjesztete.

III. Az ügyállásnak fentebb (I. alatt) előrebocsátott ismertetéséből kitűnik, hogy a fél részéről felhozott kifogások mind a díj-igény jogosságára vonatkoznak, azaz a követelés fennállásának (a jogalpnak) köréből erednek. A különböző kifogások szerint a díjkövetelés azért nem áll fenn, mert: ilyen értelmű megállapodás van (1. alatti esetek); mert megbízás nincsen (2. alatti esetek); mert fizetés folytán vagy más okból megszünt (3. alatti esetek); mert az egész tevékenység indokolatlan volt (4. alatti esek).

IV. Az 1912: LIV. t.-c. (Ppé.) 18. §-a nem csupán a díj és kiadás összegszerűségére vonatkozó védekezést enged a félnek. E §. negyedik bekezdése ugyanis úgy rendelkezik, hogy a megállapításban a fél külön utasításának hiányában is figyelembe kell venni, hogy az ügyvéd cselekménye vagy eljárása a fél érdekében indokolt volt-e és hogy azt a rendes ügyvéd gondosságával teljesíteni kellett-e. Ezek szerint a fentebb utolsó sorban említett (az indokolatlanságra vonatkozó) kifogás a törvényen alapszik és a megállapítási eljárásban kétségkívül fel lehet hozni. Eredménye pedig az lehet, hogy a bíróság egyes indokolatlan cselekményekért díjat nem állapít meg, sőt az sincs kizárva, hogy ilyen kifogás esetében a bíróság a megállapítást egészen mellőzze. Ez akkor következhetik be, ha a bíróság megállapíthatja, hogy az ügyvédnek minden cselekménye vagy eljárása indokolatlan volt és a rendes ügyvéd gondosságával egyiket sem kellett volna teljesíteni. Ugyanerre az eredményre vezetne, ha a gyakorlatban megtörténhetnék, hogy amidőn a fél az említett §. ötödik bekezdésében megengedett kifogás szerint minden cselekmény vagy egyéb tény megtörténtét kétségbe vonja, a bíróság egyiknek megtörténtét sem állapíthatná meg az előtte lefolyt eljárásból. Ezek szerint a 18. §. negyedik és ötödik bekezdésére alapított kifogás, bár végső elemzésükben ezek is a díjkövetelés fennállására vonatkoznak, a törvény rendelkezésénél fogva a megállapítási eljárásban is fel lehet hozni és ezek a kifogások a fentkifejtettek szerint a megállapítás teljes mellőzésére is vezethetnek.

A most említett eset (t. i. a megállapítás mellőzése) egyébiránt nemcsak az előbbieken tárgyalt — és a követelés fennállására vonatkozó — kifogások esetében következhetik be a törvény értelmében, hanem bekövetkezhetik olyankor is, amikor a fél a felszámított díjnak és kiadásnak csupán az összegszerű helyességét vonja kétségbe, de az eset olyan, hogy az e tárgyban felmerült vitát nem lehetne eldönteni hosszadalmas bizonyítás nélkül. Az ilyen bizonyítás ugyanis nem fér össze a megállapító eljárás természetével. Ilyen eset a jelen döntés tárgyául szolgáló elvi ellentét körében ugyan nem merült fel, de a teljesség kedvéért ezen a helyen mégis reá kellett mutatni arra, hogy a bíróság akkor jár el a törvény szellemében, ha hosszadalmas bizonyítást nem foganatosít, hanem mellőzi a megállapítást,

ha ilyen bizonyítás nélkül az összezszerűség felől dönteni nem lehetne. A mellőzés — amint még alább is szó lesz róla — amúgy sem dönti el az ügyet véglegesen.

Nem lehet azonban a megállapításnak akadály, ha a fél a követelés fennállását (a jogalapot) érintő oly kifogást hoz, amelynek a tárgyalts §. rendelkezéseiben alapja nincs.

Ennek az álláspontnak helyességére utal mindenekelőtt az, hogy a tárgyalts §. szövege a tartozás fennállásának köréből csak a cselekmény vagy egyéb tény (pl. kiadás) megtörténtének és indokoltságának, tehát olyan körülményeknek vizsgálatát rendeli, amelyek, ha a fennállás kérdését érintik is, mégis a bíróság előtt lefolyt eljárásnak iratai alapján rendszerint nyomban megvizsgálhatók és méltathatók. Ellenben arról, hogy a félnek a jogosságra vonatkozó egyéb kifogására is mellőzni kell a megállapítást, a tárgyalts §. nem szól, noha a törvényhozó figyelmét bizonyára nem kerülte el, hogy a gyakorlatban a fél a díj-igény jogosságát is kétségbe fogja vonni, ha a megállapítást ellenzi. Ebből arra kell következtetni, hogy a törvény a tartozás fennállására vonatkozó kifogásoknak általában szándékosan nem tulajdonít súlyt.

Ez összhangban van a tárgyalts §. megalkotásának törvényhozói indokával, továbbá az eljárásnak a §-ban szabályozott menetével, végül a meghozott végzésnek hatályával, egyszóval az egész eljárás természetével is.

A Ppé. 18. §-ának az ügyvédi díj és kiadás megállapítására vonatkozó részét a peres eljárásra vonatkozó régi szabályoknak (1868: LIV. t.-c. 252. §-a, 1893: XVIII. t.-c. 108. §-a) az új perrendtartásban át nem vett ama rendelkezése helyébe alkották, amely szerint a bíróság a perbeli képviselő-díját „tekintettel a teljesített munkálatokra” a képviseltje irányában is megállapította. E megállapításban sem vizsgálta és döntötte el a bíróság, hogy a képviselt fél tartozik-e a megállapított díjjal az ügyvédjének. Hogy ezen a rendszeren a többször említett 18. §. általában változtatni kívánt volna, arra utaló rendelkezés a §-ban nincsen, sőt az a körülmény, hogy a 18. §. alapján hozott végzés is csak megállapító, de nem marasztaló jellegű, vagyis, hogy a végzés nem végrehajtható okirat, teljesen indokoltta teszi, hogy a törvény a jogosság vizsgálatát ebből az eljárásból általában kirekessze, mert nincs szükség arra, hogy az eljárás olyasmire is kiterjedjen, ami csak akkor lenne fontos, ha marasztaló (végrehajtható) határozatot kellene hozni. Ha pedig az igény jogosságának kérdése általában nem tárgya az eljárásnak, akkor a jogosság köréből merített kifogás alapján a megállapítást nem is lehet mellőzni, kivéve, ha a törvény másképp rendelkezik, vagy belőle más következik. A jogosság kérdése általában perre tartozik, amelyre, ha a fél önként nem teljesít, a behajtás végett ugyis szükség van.

Az ellenkező felfogás mellett a fél az egész megállapítási eljárást tetse szerint meghiusíthatná, ami végeredményében az ügyvéd érdekeire semmivel sem indokolható hátrányt jelentene, mert az ügyvéd a gyorsan lefolyó eljárásban hozott megállapító végzés alapján már biztosításhoz juthat (P. H. T. 748. sz.).

V. Az előadottak szerint tehát nem lehet a megállapítást mellőzni an-

nak a kifogásnak az alapján, hogy az ügyvéd a féllel a díj és kiadás elengedésében, vagy határozott összegben megállapodott, vagy hogy az ügyvédnek a díjra vonatkozó követelése fizetés folytán vagy más okból megszűnt. A félnek ama kifogása alapján, hogy az eljárásra megbízást nem adott, a megállapítást csak abban az esetben lehet mellőzni, ha a képviseletre adott megbízás az eljárási szabályokban megkívánt módon alakszerűen igazolva nincs. Ebben az esetben ugyanis egyelőre azt a viszonyt sem lehet megállapítani, amely a perenkívüli megállapítási eljárásnak feltétele. Ha azonban a képviseletre adott megbízás a fentebb említett módon igazolva van, akkor a fél ellenzése esetében is helye van a megállapításnak. Egyébként pedig a megbízásnak az anyagi jog szerinti létrejöttére vagy fennállására vagy esetleg a követelés más jogcímére vonatkozó vita eldöntése bármelyik esetben éppenúgy perre tartozik, mint a jogosságra vonatkozó más olyan kifogásnak az elbírálása, amely kifogás a megállapításnak a fent kifejtettek értelmében nem akadály. A megállapító eljárásban hozott végzés ugyanis az ügyet nem rendezi minden irányban. Ha a bíróság a díjat és kiadást megállapította és végzését a 18. §-ban foglalt eljárási szabályok megtartásával hozta, ez a végzés is csupán az összecszerűség kérdésében, vagyis abban irányadó, hogy bizonyos tevékenységnek vagy kiadásnak mennyit tesz ki a pénzben kifejezett ellenértéke. Ezt a m. kir. Kúria az ügyvédi díj és kiadás megfizetése iránt indított perekben már ismételt (pl. a P. VI. 766/1928., P. VI. 4317/1928., P. VI. 8571/1928. számú határozatokban) elvi érveléssel juttatta kifejezésre. A fél tehát a szabályszerű megállapítás ellenére sincs elzárva attól, hogy a perben a jogalap köréből eredő kifogással védekezzen. Éppenúgy az ügyvéd is pert indíthat a fél ellen olyan díjnak és kiadásnak a megfizetésére, amelynek megállapítását a bíróság mellőzte. A perben dől el azután az, hogy a fél tartozik-e a megállapított összeggel, illetőleg hogy az ügyvéd követelheti-e a meg nem állapított összeget. (1931. dec. 14.)